

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 11 november 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om fotboll på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrottspsykologi på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrotten affärer på idrottsforum.org](#)

Traditionella samhällsbildningar och kulturer har utvecklat mytologier som ett sätt att förklara det oförklarliga. Moderna, rationella samhällen har i mångt och mycket onödiggjort sådana här mytsamlingar till förmån för vetenskapligt baserade förklaringar, och modern mytforskning sysslar vanligen med historiska eller förmoderna samhällens mytologier. Men dagens samhällen är inte fria från mytbildning vare sig på makroplanet eller i subsystem; om detta skriver Roland Barthes utförligt i sin bok *Mythologies* från 1957. Han konstaterar att moderna myter är socialt konstruerade föreställningar, berättelser och antaganden som naturaliserats och därefter obetingat tas för givna i speciella kulturer eller situationer. Ett exempel är föreställningen inom fotbollen att hemmalaget ska vinna en avgörande straffsparkläggning, eller att det i en sådan situation är en fördel att lägga den första straffen. Exemplet är inte slumpmässigt utvalt, utan hämtat ur boken *Myths and Facts About Football: The Economics and Psychology of the World's Greatest Sport*, en antologi sammanställd av Patric Andersson, Peter Ayton och Carsten Schmidt (Cambridge Scholars Publishing). Boken recenseras utförligt av Rasmus Storm under rubriken "sportonomics", och bokens många kapitel är också skrivna av kvantitativt inriktade forskare inom ekonomi och psykologi. Vilket inte är ett problem, menar Storm som fann boken mycket givande, om denna metodologiska ansats kompletteras med kvalitativ fotbollsforskning i framtida studier.

Sportonomics – myter och fakta om fotboll

Rasmus Storm

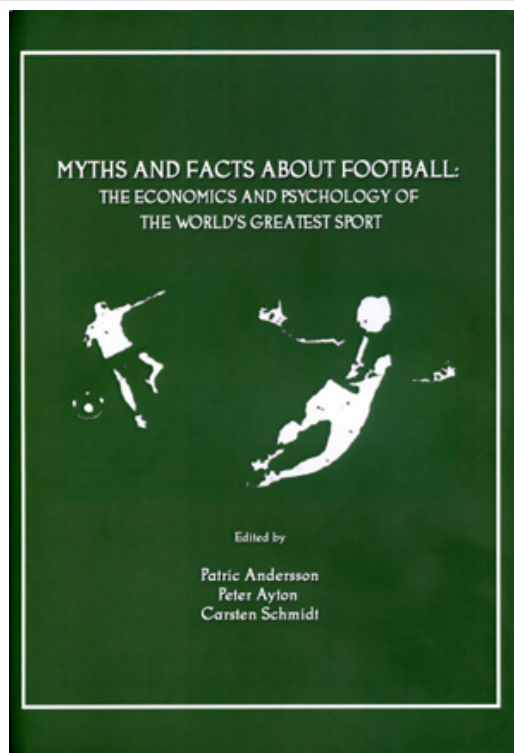
Idrættens Analyseinstitut, København

Patric Andersson, Peter Ayton & Carsten Schmidt (red)
Myths and Facts About Football: The Economics and Psychology of the World's Greatest Sport
430 sidor, inb.
Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing 2008
ISBN 978-1-84718-622-5

Et forskningsfelt er etableret

Blandt forfattere til videnskabelige artikler om fodbold eller andre typer af sportsøkonomi, er der næsten gået sport i at pointere, at forskningen i det populære spil – eller feltet i det hele taget – er umoden i den forstand, at interessen for den – og studierne af den – kun har stået på i relativt kort tid. Endvidere påpeges det ofte, at det konkrete studie blot er ét skridt på vej mod en langt bredere indsigt.

Ud over, at dette er almindelig forskerydmyghed og god tone i akademia, så mener jeg det er forkert. Faktisk forekommer det klart, at området er ved at være etableret som forskningsfelt i international sammenhæng, ligesom dybden i analyserne på feltet er stærkt stigende.

De første studier af økonomiske aspekter af professionel fodbold startede allerede i 1956 med Rottenbergs: "The Baseball Players' Labour Market" (Rottenberg, 1956). I 1964 kom Neale med sin klassiske artikel, "The Peculiar Economics of Professional Sports: A Contribution to the Theory of the Firm in Sporting Competition and in Market Competition" (Neal, 1964), og i 1971 publiceredes Sloanes: "The Economics of Professional Football: The Football Club as a Utility Maximiser" (Sloane, 1971).

Hvad angår de psykologiske elementer, der er bogens andet hovedområde, peger redaktørerne endvidere på, at psykologer allerede i 1960'erne begyndte at studere forholdet mellem fodboldspillernes egne vurderinger af spilleteknikk kunnen og deres reelle performance (s. 5).

Den stigende mængde af arbejder, der siden er udført og publiceret, har fået en seriøsitet og et omfang, der efterhånden gør det muligt at sammenstykke et interessant billede af den professionelle fodbolds mange aspekter. Det behøver man ikke vedblivende at være så ydmyg over. *Myths and Facts About Football* er et af de seneste eksempler på, at de humanistiske og samfundsvidenskabelige fagretninger har masser at tilbyde forståelsen af den professionelle fodbolds fænomener.[1]

Men hvorfor er fodbold som forskningsområde så interessant, kan man spørge, og hvad bidrager *Myths and Facts About Football* med til feltet? Hvad angår det første spørgsmål, er der mange forklaringer.

En af hovedårsagerne er formentlig den enorme mediemæssige interesse, spillet nyder, samt at selve professionaliseringen har gjort det interessant for samfundsvidenskaberne og de humanistiske videnskaber – her økonomer og psykologer – at beskæftige sig med spillet. Den statistik, der føres – ofte af fodboldsportens egne organisationer – er i omfang og i detaljer så stor, at den nemt lader sig tilpasse en stringent analyse.

Blandt de interessante resultater i bogens mange artikler er eksempelvis, at selvom en spiller har scoret i de seneste fem kampe, så øger dette forhold ikke sandsynligheden for at vedkommende scorer i den 6. kamp! Ofte møder man den opfattelse, at en spiller med høj scoringsfrekvens skal have stor opmærksomhed. Ifølge forfatterne er dette altså ikke nødvendigvis nødvendigt (s.9). En anden myte som bogen afliver, er den, at selvom et hold scorer lige før halvleg, giver det ikke nogen ekstra fordel i forhold til at vinde kampen. Og endelig: der er ikke noget, der tyder på, at et hold generelt har større chancer for at score igen lige efter en scoring (s. 9). Det er interessant læsning og der er mere, hvor det kommer fra. Bogens bidrag til forskningsfeltet, er med andre ord stort.

Bogens opbygning og indhold

De mere end 400 sider antologien forløber over giver plads til meget. Bogen er som nævnt ovenfor bygget op med to hovedtilgange til emnet; psykologiske og økonomiske. Disse tilgange bevæger sig igen i to hoveddele, der hhv. handler om 'on-pitch phenomena' og 'off-pitch phenomena'. I det følgende vil jeg kort introducere til hovedbestanddelen af bogens emner under denne struktur.[2]

På banen

Under overskriften 'on-pitch phenomena' kommer vi i bogens tre første artikler omkring en række myter, der tilsyneladende lever godt selv blandt spillerne. Det handler blandt andet om det ovenfor beskrevne spørgsmål om hvorvidt en spiller, der scorer fem kampe i træk også har større chance for at score i den 6. kamp. Men også spørgsmålet om, hvorvidt hjemmehold oftere end udehold vinder en afgørende straffesparkskonkurrence.

Baseret på surveys og konkrete analyser af datamateriale fra Premier League viser forfatterne, at mange spilleres antagelser om sådanne sammenhænge ofte er i modstrid med fakta. Blandt andet viser bogens tredje artikel, at i cup-kampe, hvor taberen går ud af turneringen, er der ingen sammenhæng mellem at være hjemmehold og vinde en afgørende straffesparkskonkurrence ligesom det heller ikke kan dokumenteres, at der er fordel ved at tage det første straffe (s. 65f).

” Under overskriften 'on-pitch phenomena' kommer vi i bogens tre første artikler omkring en række myter, der tilsyneladende lever godt selv blandt spillerne.

Desuden vises det, at i de første runder af en cup-turnering, har professionelle fodboldspillere større tendens til brænde, når skuddet er det afgørende for sejr eller nederlag imod et amatørhold, men tendensen forsvinder jo længere holdet kommer i turneringen. På den anden side viser forfatterne, at hjemmeholdet i de senere runder har en lidt større tendens til at brænde et afgørende straffe (s. 67).

Spørgsmålet, der melder sig på denne baggrund er selv sagt om denne viden kan vendes og bruges taktisk af spillerne selv!? Forfatterne, Kocher, Lenz og Sutter, reflekterer en række psykologiske mekanismer, og noget tyder på, at effekterne af disse nok i praksis vil overskygge anvendelsen af den konkrete viden. Blandt andet peger forfatterne på, at forventningen om, at professionelle spillere altid vinder over amatører lægger pres på førstnævnte

i et omfang, at de har større tendens til at brænde. Situationen opstår i de tidligere cup-kampe, hvor ligaklubber kan møde lavere rangerende hold med amatører.

Bogens to næste artikler omhandler, hvad der som overskrift benævnes 'strategiske valg' i fodboldspillet, og behandles i artiklen "The Penalty Dual and Institutional Design: Is there a Neeskens-Effect" af forfatterne Leininger & Ockenfels med udgangspunkt i spil-teori. Det er altid interessante tankeeksperimenter, der opstilles i den slags tilgange, og her behandles spørgsmålet om, hvorfor scoringsfrekvensen på straffespark i Bundesligaen var højere i perioden 1975 – 1990 set i forhold til perioden 1963 – 1974 (s. 80).

Svaret, der reflekteres gennem spilteoretisk modellering, gives med udgangspunkt i den banale pointe, at antallet af acceptable skudretninger blev forøget fra 1974 og frem som følge af især to epokegørende straffesparksafviklinger. Heraf blev den ene foretaget af Johan Neeskens, Hollandsk midtbanespiller for Ajax Amsterdam, i det andet minut af World Cup finalen i 1974 mod Tyskland.

Ifølge forfatterne skød Neeskens midt i målet, hvilket var en variant af skudafviklinger man ikke tidligere havde set på straffespark. I 1976 gentog den Tjekkoslovakiske Antonin Panenka foreteelsen og afgjorde Europamesterskabet mod Vesttyskland på det sidste og afgørende skud i straffesparkskonkurrencen. Stille og roligt – næsten arrogant – placerede Panenka bolden midt i målet mens Sepp Maier kastede sig mod sit venstre hjørne.

At de nye skudafviklinger forekom i så vigtige kampe gav dem stor gennemslagskraft og ændrede den gensidige kamp i kampen mellem skudafvikler og målmand. I den forstand var der tale om såkaldt institutionel innovation, da seancen institutionelt set muliggjorde nye skudformer. At det derudover kan være mere end almindeligt fornuftigt at skyde midt i målet på straffespark kan hente dokumentation i bogens efterfølgende artikel, "Biased Decisions of Professional Football Players: Do Goalkeepers Dive To Often For Penalty Kicks?", af Ofer Azar og Michael Bar-Eli.

Her vises det, at da målmændene kun bliver stående i lidt over 6 procent af straffesparkene, er chancen for succes her stor. Årsagen er formentlig, at bliver målmanden stående ('passivt') tolker omverdenen det ofte med mangel på reaktion i den ofte spændte situation, hvilket er mod de gældende normer. I praksis vil målmanden derfor typisk reagere ved at kaste sig mod et af de fire målhjørner.

Resten af del 1 er dedikeret til artikler omhandlende spiller- og dommeradfærd. Herunder problematikker relateret til offside-domme og tildeling af gule kort. Dem vil jeg af hensyn til omfanget på denne anmeldelse lade læseren fordybe sig i selv.

Uden for banen

I stedet vil jeg give lidt opmærksomhed til bogens anden del, der tager problemstillinger uden for banen op. Ti omfattende kapitler omfatter fire hovedtemaer: 1) fan-adfærd og efterspørgslen på fodbold som markedsprodukt, 2) forudsigtelse af kampresultater, 3) arbejdsmarkedsforhold og spillernes vilkår og 4) aktiemarkedets reaktioner på sportslige succeser og nederlag.

Fans og efterspørgsel på fodbold: kompetitiv balance

Det vil være forkert at sige, at det er entydigt klart, at høj grad af kompetitiv balance i sig selv er lig med større efterspørgsel på fodbold. Nogle økonomer er således skeptiske ved antagelsen, der ofte benævnes 'uncertainty of outcome-hypotesen'. Blandt andet kan det konstateres, at selv de mest attraktive europæiske fodboldrækker faktisk er ret polariserede. I England, Spanien, Tyskland, Skotland, Belgien og sågar også Danmark har få hold domineret toppen gennem årtier (Troelsen, 2005). Lav grad af kompetitiv balance synes altså at kunne eksistere samtidig med høj grad af interesse og efterspørgsel. Noget af forklaringen går på, at de senere års massive kommercialisering af fodbolden har medført en kraftig udvikling i markedsføringen og tilpasningen af fodboldproduktet til nye tilskuersegmenter. Især i middelklassen. Denne udvikling kalder Hjelseth (2006) blandt andet for 'spektakulering', og handler i korte træk om, at rammen omkring begivenheden udvikles med nye underholdningsinitiativer. Pointen er, at selve indpakningen af fodboldproduktet – kampen – forbedres, og modvirker eventuelle negative indvirkninger på efterspørgslen som følge af faldende kompetitiv balance.

I artiklen, "Fan Pressure and Football Outcomes", skrevet af Rob Simmons, der starter bogens sektion om fans og efterspørgsel, understøttes dette i meget stor udstrækning. Simmons argument er således, at det endnu ikke er tilfredsstillende dokumenteret, at usikkerhed om udfaldet af kampe har en signifikant indvirkning. I stedet peger Simmons på, at fans primært er interesserede i at se deres hold vinde samt, at de er villige til at lægge pres på dommere, spillere og trænere for at stimulere dette forhold.

”Crucially, the basic premise that fans 'like' more uncertain outcomes does not receive a great deal of empirical support”.

Simmons anfører, at tidligere studier viser, at vaner – konkret støtten til et givent hold – spiller en stor rolle for fans. Her synes usikkerhed om udfaldet af kampe at være mindre betydende (s. 192). Faktisk anfører Simmons, at det er

yderst tvivlsomt om der er overhovedet er en sammenhæng: "Crucially, the basic premise that fans 'like' more uncertain outcomes does not receive a great deal of empirical support" (s. 192). Ser man derimod på tv-seere influeres disse tilsyneladende mere af det forhold (S. 194).

Dette er da også antagelsen i Lejarraga & Guillermo, artikel "Competitive Balance and the Demand for Football: The Influence of a Liability of Newness in the Spanish Football League". Artiklen finder således i dennes datamateriale en sammenhæng mellem efterspørgsel og kompetitiv balance, men erkender også, at andre faktorer spiller en rolle. Det mest interessante resultat er imidlertid, at det vises, at nye oprykkere rent faktisk ikke har samme chance for at overleve, fordi de ikke har så meget erfaring generelt set (s. 242).

Lejarraga & Guillermo begrundes resultat i, at uerfarenhed og beskedne organisatorisk styrke i forhold til hold med mere erfaring og organisatorisk kraft spiller en stor rolle. Statistisk set kan en umiddelbar fornemmelse af sammenhængen mellem erfaring og overlevelseschancer altså finde begrundelse her.

Arbejdsmarkedsforhold og spillernes vilkår

Indsigten i spillernes forhold er blandt temaerne over to artikler, hvor af den ene skal omtales her. Det drejer sig om kapitel 18 med titlen: "Team Performance and Individual Career Duration: Evidence from the German Bundesliga" af Frick, Peitzner & Prinz.

Gennem analyse af data fra den tyske Bundesliga finder forfatterne, at få spillere holder fast i toppen i meget mere end fire sæsoner. Herunder finder forfatterne, at op- og nedrykningssystemet er en ekstra trussel mod spillernes karriere set i forhold til de lukkede amerikanske ligaer, hvor spillerne reelt kun trues af 'newcomers' fra collegeholdene.

Formålet m. artiklen – at studere karakteristika, der påvirker spillernes individuelle karriereveje – giver dermed et billede af spillere under ret konstant pres og med en sårbar levevej. Kun én ud af 12 karrierer står på i 10 eller flere år, og alder virker negativt ind på fyring. Til gengæld virker tidligere ansættelseslængde, antal mål scoret per sæson samt antallet af spillede kampe positivt ind og modvirker fyring. Antallet af gule eller røde kort påvirker ikke fyringssandsynligheden.

Forfatterne finder desuden, at forsvarsspillere overleverer længere end midtbanespillere og angribere mens en af de vigtigste faktorer, der påvirker karrieren er degradering til 2. holdet. Hver degradering forkorter karriere længden med godt 50 procent (s. 342). Som professionel fodboldspiller handler det således om at blive på holdet, hvis man vil optimere sine chancer for at profitere mest muligt af sit eventuelle spillemæssige talent.

Desuden finder forfatterne, at Bosman-dommen rent faktisk har medvirket til at øge karriereforløbet for bundesligaspillere set under ét. Dette – skriver forfatterne – er måske overraskende pga. det inflow af udenlandske spillere som Bundesligaen har oplevet som følge af liberaliseringen af transfermarkedet, men på den anden side tyder meget på, at den større konkurrence har øget de 'oprindelige' spilleres performance. Dette er endvidere konsistent med andre studier, der viser, at spillere som har kort tid tilbage af deres kontrakt, performer bedre end spillere, der langt fra genforhandling (s. 343).

Et er imidlertid, at individuel performance forlænger karrieren, noget andet – og ligeså interessant – er, at det gør team performance også. Ifølge forfatterne tyder analysen på, at holdperformance og individuel performance betyder cirka lige meget for fodboldspillerens karrierelængde:

Player age, position, tenure with the current team, number of games played and number of goals scored per season all affect the length of player careers in the expected direction. Equally important, however, is the performance of the club for which a player is active: The closer the team finishes to the bottom of the league, the higher is the probability that its individual players disappear from the league (s. 345).

Dette er måske ikke så overraskende, men spillerne maksimerer altså deres karrierer ved at spille på et succesfuldt hold, ved at vinde og performe godt på centrale parametre. Indtrykket af, at sportens verden er et felt, hvor 'the winner takes it all' finder dermed yderligere begrundelse.

Er dette rigtig tyder meget samtidig på, at der tilsyneladende er et tradeoff mellem sportens logik, og mulighederne for at få alle spillere til at trække på samme hammel. Dette bliver klart når man sammenholder Frick, Peitzner & Prinz's resultater med Frey, Schmidt og Torglers artikel, der bærer titlen: "Relative Income Position, Inequality and Performance: An Empirical Panel Analysis".

I Frey, Schmidt og Torglers' indsigtfulde artikel gennemgås først forskellige studier af forholdet mellem løn og performance. Blandt andet påpeges det, at lavt selvværd – eksempelvis pga. af lav status målt på løn – i en gruppe kan resultere i fjendtlig orientering mod andre grupper, herunder andre individer i samme gruppe (s. 351).

” Dette bakkes op af artiklens empiriske test der viser, at øgede indkomstforskelle medfører lavere performance.

Det gælder også fodboldspillere. Forfatterne analyserer sig frem til, at fodboldspillere som andre sammenligner sig

selv med andre spillere i forhold til løn og performance. En interessant pointe er, at studier af almindelige lønmodtagere ifølge forfatterne viser, at folk generelt gerne vil have, at andre har mindre end dem selv og, at de faktisk er villig til at få mindre for at opnå det mål.

Dette bakkes op af artiklens empiriske test der viser, at øgede indkomstforskelle medfører lavere performance. Endvidere: jo større forskelle, jo større negativ effekt. (s. 358). Dette gælder dog kun for spillere, der lønmæssigt ligger under gennemsnittet. For spillere, der ligger over gennemsnittet – dvs. der har en højere indtægt – er effekten omvendt. Med andre ord: hvis man som højtlønnet oplever, at andre får mere øges ens performance. Og omvendt: er man lavt lønnet synes en polarisering inden for ens eget lønsegment, at have en negativ indvirkning. Dette er interessante resultater, der – især når det samtidig konstateres, at der er store indkomstforskelle mellem spillerne i den tyske Bundesliga – kan stimulere til overvejelser over, hvordan man skaber optimale incitamentsstrukturer blandt professionelle fodboldspillere.

Aktiemarkedets reaktioner på sportslige succeser og nederlag

Forsøget på at analysere forholdet mellem aktiekurser og sportlig succes for fodboldklubber er også interessant – sådan som det er udformet i Rülke og Stadtmanns bidrag: ”The only way is up? Match Outcome and Stock Price reactions of Borussia Dortmund GmbH & Co. KGAA”, der er kapitel 21 i bogen. Tidligere studier har ifølge forfatterne vist et en vis positiv sammenhæng ved sejr og negativ ved nederlag.

Generelt finder forfatterne, at der også er en sammenhæng mellem sejr og stigning i aktiekurserne for Borussia Dortmunds vedkommende. Men forfatterne finder også, at andre forhold såsom store investeringsbeslutninger fra investorer spiller en stor rolle. Da Borussia Dortmund tabte CL kvalifikationen til FC Brügge i august 2003 faldt aktiekursen 8,3 procent svarende til en værdi på 5,85 mio. euro.

Forfatterne peger også på, at pressen har stor indflydelse på aktiekurserne. En historie trykt i sportsmagasinet Kicker og Süddeutsche Zeitung i december 2003 om, at fejlslagen kvalifikation til CL og tidlig exit fra UEFA Cuppen ville koste Dortmund store indtægter og bringe klubben i likviditetsproblemer gav således et nedadgående pres på aktierne. De psykologiske elementer spiller altså en meget klar rolle for de økonomiske forhold, og netop denne kobling står eksemplarisk klar i denne artikel, men også mere generelt i hele bogen.

Sammenfatning

Myths and Facts About Football indeholder et omfattende indspark i et nu etableret forskningsfelt. Det interessante i denne sammenhæng er, at såvel psykologiske som økonomiske tilgange bringes i anvendelse på den professionelle fodbolds forskellige aspekter.

Bogen kræver indsigt i økonometriske metoder, men kan generelt anbefales til alle med interesse for fodboldens forskellige aspekter, eksempelvis spillerpsykologi, karriereveje eller de sportlige resultaters betydning for aktiekurserne.

Ovenstående anbefaling af *Myths and Facts About Football* skal imidlertid ikke skygge for en kritik angående de manglende kvalitative aspekter af fodboldforskningen. Bogens ærinde er ganske vist ikke kvalitativt, men alene at anvende økonometriske og statistiske tilgange. Men som ethvert andet forskningsfelt forekommer det vigtigt, at dette – der indtil videre er den dominerende på området – ikke ser blind for andre forskningsmæssige tilgange til sit felt. Kigger man ud over fodboldforskningslandskabet lige nu, synes det at være domineret af den kvantitative tilgang. Det skal kompenseres i fremtiden.

Litteraturreferencer

- Dietl, H.M, Franck, E., Lang, M. (2007): *Overinvestment in Team Sports Leagues – A Contest Theory Model*. Institute for Strategy and Business Economics. University of Zürich. Working Paper Series. Working Paper nr. 38.
- Hjelseth, A. (2006): *Mellom børs, katedral og karneval: Norske supporteres forhandlinger om kommersialisering av fotball*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Neale, Walter C. (1964): ”The Peculiar Economics of Professional Sports: A Contribution to the Theory of the Firm in Sporting Competition and in Market Competition”. I: *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 78, No. 1 (Feb. 1964).
- Rottenberg, S. (1956): ”The Baseball Players’ Labour Market”. *Journal of Political Economy*, 64, s. 242 – 258).
- Sloane, P.J. (1971): ”The Economics of Professional Football: The Football Club as a Utility Maximiser”. In: *Scottish Journal of Political Economy*, 18(2) s. 121-146.
- Szymanski, Stefan & Kuypers, Tim (1999): *Winners and Losers. The Business Strategy of Football*. Penguin Books.
- Troelsen, T. (2005): ”Centralisering af Dansk Fodbold. En Statistisk Analyse med Bud på Årsagsforklaringer”. I: Magnussen, J. & Storm, R. K. (red.): *Professionel Fodbold*. Århus: Forlaget KLIM.

[1] Se blandt andet bogens korte gennemgang på side 5.

[2] Det ligger uden for denne anmeldelse, at kommentere alle bogens artikler i detaljer. Jeg har udvalgt de efter

egen præference mest interessante.

© **Rasmus Storm 2009.**

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com

www.idrottsforum.org | Redaktør Kjell E. Eriksson | Ansvarig utgivare Aage Radmann